

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת ויגש תשע"ג

שומר עמו ישראל לעד - בגשמיות וברוחניות

רעב עולמי!

ושאלה נוספת שיש לשאול: קראנו בתורה בשבוע שעבר, שפרעה אומר למצרים, "לכו אל יוסף, אֲשֶׁר יֵאמַר לְכֶם תַּעֲשׂוּ" (בראשית מא, נה). ומה אמר להם יוסף? - "היה אומר להם שימולו" (רש"י). וקשה: הרי מילה איננה משבע מצוות בני נח, וא"כ למה דורש יוסף מהמצרים למול את עצמם?

ניתן לענות על כל השאלות הללו על פי מה שהסביר מורי רבי הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל ("מכתב מאליהו" ח"ב עמ' 231-234), שהתפקיד שהועידה ההשגחה ליוסף במצרים, היה לא רק לדאוג למחיה גשמית עבור יעקב ובניו, אלא גם למחיה רוחנית. כשיוסף אומר לאחיו: "פִּי לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֶלְקִים לְפָנֶיכֶם" (בראשית מה, ה), כוונתו בעיקר למחיה רוחנית - למנוע את התבוללות בני ישראל במצרים במשך השנים הרבות בהן הם עתידים לשהות שם. הרי ישראל הגיעו במצרים לשפל רוחני נורא. היו שקועים במ"ט שערי טומאה, עד ש"כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר, וחוזרין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן" (הל"כ עבודת כוכבים פ"א ה"ג). שכחו כמעט לגמרי את האמונה ביחוד ה', ועמדו על סף טמיעה מוחלטת בטומאת מצרים, עד שכבר לא היה שייך לגאלם. אמנם לא כל ישראל הגיעו למצב הזה, היו צדיקים כמו אהרן הכהן ונחשון בן עמינדב ואחרים, וכן שבט לוי שלא ביטל ברית מילה (עי' רש"י דברים לג, ט), אבל באופן כללי, המצב של עם ישראל ירד עד כדי כך, שכמעט ולא היה שייך עוד להוציאם מטומאת מצרים.

על פי זה מובן, למה דורש יוסף מהמצרים למול את עצמם. יוסף עושה זאת כדי לְמַתֵּן מעט את ההתבוללות של ישראל במצרים. כשהמילה מבדילה בין ישראל לעמים - מי שרוצה להתבולל, מבטל את ברית המילה. אבל כשהגויים עצמם נימולים, אין סיבה לישראל לבטל את ברית המילה. אמנם עצה זו של יוסף לא הועילה לטווח ארוך, שכן בדור הבא המצרים כבר לא היו נימולים, וישראל ביטלו באמת את ברית המילה [חוץ משבט לוי שהמשיכו למול את בניהם (עי' רש"י דברים לג, ט)], אבל יוסף מצליח בדרך זו לדחות לפחות בדור אחד את תחילת ההתבוללות וההתדרדרות של בני ישראל. הוא לא הצליח למנוע אותה לגמרי, שהרי הגיעו בסוף למ"ט שערי טומאה, אבל לולא יוסף היו מגיעים ח"ו גם לשער החמישים.

זו גם הסיבה להגליית המצרים ממקומם. גם פעולה זו נועדה לְמַתֵּן את ההתבוללות של ישראל במצרים, ע"י

למה הגלה יוסף את המצרים מעל אדמתם?

התורה מספרת: "וַיִּקַּן יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדַמַּת מִצְרָיִם לְפָרְעָה... וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפָרְעָה. וְאֵת הָעָם (המצרי) - הֶעֱבִיר אֹתוֹ (יוסף) לְעָרִים, מִקְצֵה גְבוּל מִצְרָיִם וְעַד קֶצֶה הַיָּם" (בראשית מז, כ-כא). כולם חייבים לעזוב את מקומם. מצרי שהיה גר בקהיר, יגור מעכשיו באלכסנדריה, ומצרי שהיה גר באלכסנדריה יגור מעכשיו על יד סואץ, או במקום אחר. אף אחד לא נשאר במקומו. למה מגלה יוסף את המצרים מעל אדמתם? מה אכפת לו היכן יגורו? - בפשטות אפשר לומר, [וכך באמת מפרש רש"י], שיוסף פועל כאן עבור פרעה. הוא מעביר את העם המצרי מעל אדמתו, "לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ" (רש"י שם). שלא יטענו אחרי שנים, שמכירת הקרקעות לא היתה מוחלטת, והאדמות שָׁבוּ כבר לבעליהן (עי' רש"י שם).

ואולם למעשה קשה לומר שזו היתה כוונתו היחידה של יוסף. ראשית, לא נזכר בתורה שפרעה דרש מיוסף לבצע פעולה כזאת. ועוד קשה, שאם זה כל הטעם למה שעשה יוסף, למה צריכה התורה לספר לנו על כך? מה נפקא מינה לנו מהסיפור הזה?

כנראה מכח שאלות אלה הסיקו חז"ל, שיוסף לא פעל כאן עבור פרעה, אלא עבור אֱלֹהֵי יוֹסֵף! "להסיר חרפה מעל אָחִיו, שלא יהיו קורין אותם גולים" (רש"י שם). היות ואָחִיו הגיעו למצרים מארץ ישראל, המצרים ירגישו עליונות כלפיהם. "אנו בעלי המקום, ואתם זרים"¹. לכן, כדי שלא ייווצר מצב כזה, מְגַלֵּה יוסף גם את המצרים ממקומם, כדי שגם הם יהיו גולים, ולא ירגישו כל כך עליונות כלפי ישראל. הסיבה האמיתית להגליה ההמונית שביצע יוסף, היתה אפוא - כדי שהמצרים לא יקראו לאחיו גולים. אלא שלפרעה הוא לא יכול לומר את הטעם הזה, ולכן לפרעה הוא אומר שפונתו היא להגלות את המצרים לטובתו, "לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ". [כך, כנראה, צריך ללמוד בכוונתו של רש"י].

תפקידו הרוחני של יוסף במצרים

אלא שעדיין יש לשאול: הרי המעשה שעשה יוסף הוא מעשה אכזרי מאד. קשה מאד לאדם להעקר בעל כרחו מעל אדמתו, לעזוב את ביתו, ולעבור למקום אחר. וא"כ קשה מאד: מה ההיתר של יוסף לגרום צער גדול כזה לעם שלם, רק כדי שלא יקראו לכמה עשרות אנשים "גולים"? ומה גם, שעד לרגע זה, המצרים רק היטיבו עמם, והסכימו לשמש להם אכסניא בשעה קשה זו של

בכבוד, ונפגש עם פרעה, ואחי יוסף מקבלים נחלה "בְּמִיטֵב הָאָרֶץ, בְּאֶרֶץ רְעַמְסֵס" (בראשית מז, יא) - כל זה מונע קצת את ההתטמעות במצרים, לפחות בדור הראשון. כבר לא הגיעו לחמישים שערי טומאה, רק לארבעים ותשעה. כדאי אם כן ליעקב אבינו לעבור את הצרות הכרוכות בכך שיוכל להגיע למצרים בדרך מלכותית, ובלבד שלא יעקר העיקר הגדול ששתל אברהם אבינו בעולם. אם היו שואלים את יעקב - גם הוא היה מסכים לזה!

נסי מצרים - לרענון האמונה

אבל אחרי הכל, הישיבה בארץ מצרים, שהיא ארץ טמאה, עם אנשים טמאים, ואח"כ השיעבוד למצרים, החלישו מאד את האמונה אצל ישראל, עד ש"כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר, וחזורין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן", כמו שכתב הרמב"ם. אברהם אבינו הרי האמין בה' בלי אותות ומופתים. השכל שלו מחייב שיש בורא לעולם, שלא יתכן שהשמש או הירח בראו את העולם - וזה מספיק לו. אמנם היו לו גם נסים, הוא יצא בנס מכבשן האש, ועוד נסים אחרים, אבל לא זה מה שהכריע אצל אברהם אבינו להיות מאמין. הוא האמין בה' עוד לפני שנעשו לו הנסים. מפני שהשכל מחייב להאמין שיש בורא לעולם.

ישראל אח"כ במצרים זקוקים לעשר מכות גדולות, כדי לחזק שוב את האמונה בבורא עולם. בקריעת ים סוף הם מגיעים למצב של "וַיִּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמִּשְׁפָּה עֲבָדוּ" (שמות יד, לא), ואחרי זה עוד צריכים מן וּבָאָר וְעָמַד עֲנָן, וְשָׁה' ידבר איתם מן השמים, עד ש"גַם בָּךְ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם" (שמות יט, ט). את כל זה היו ישראל צריכים, בשביל להחיות שוב את האמונה שהיתה לאברהם אבינו, והכל בגלל התבטאות אומללה של אברהם אבינו, שאמר "בְּמָה אֲדַע כִּי אֵיךְ שִׁנְיָה" (בראשית טו, ח). במקום לשאול באיזו זכות יתקיימו בניו בְּאֶרֶץ (ע"י רש"י שם, ו), הוא שואל "בְּמָה אֲדַע כִּי אֵיךְ שִׁנְיָה", שזוהי לשון שיש בה מראית עין של פקפוק וחסרון אמונה בדברי ה'. בגלל זה נגזר על בניו לאבד את האמונה בה', לשקוע במ"ט שערי טומאה, עד ש"כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר, וחזורין בני יעקב לטעות העולם ותעיותן", ושיהיה צורך בעשרת המכות ובכל הנסים הגדולים ובמעמד הר סיני כדי להחזיר את ישראל למצב שהיה לפני החטא. הכל בגלל פגם דק בלשון שנקט אברהם אבינו בְּדַבְרֵי עַם ה'. [כך, עכ"פ, לפי דעה אחת בחז"ל (נדרים לב, א)²]. פגם קטן זה אצל אברהם אבינו, גרם למסך עבה אצל הבנים. אמנם לא אצל יצחק ויעקב, אבל אצל ישראל שבדור שעבוד מצרים הפגם הוא כבר גדול, עד שצריכים הרבה אותות ומופתים כדי להגיע בחזרה לאמונה בה'.

לא מאסתים ולא געלתים - הבטחה לקיום רוחני

והנה, ה' הבטיח, שאמנם יהיה מצב של "וַיִּעֲבְדוּם וְעַנּוּ"

שמירת כבודם העצמי של ישראל, שלא יקראו להם גולים. כשאדם מרגיש מבוזה, הוא שואף להדמות לבני המעמד שמעליו ולהתכולל בו. אבל כשכל המצרים הם גולים, וכולם במעמד של עבדים לפרעה, אין מה להידמות להם. כולם בני אותו מעמד! זה היה תפקידו של יוסף במצרים: לעכב מעט את השקיעה הרוחנית של עם ישראל, ולדאוג שיהיו ראויים אחר כך לגאולה ע"י משה ואהרן. [נמטרה זו מצדיקה את הצעד החריף והכואב של הג'לית המצרים מעל אדמתם, שכן לא נברא העולם אלא בשביל התורה ובשביל ישראל (ע"י רש"י בראשית א, א), וכלי עם ישראל - אין זכות קיום לעולם. וא"כ, כל צעד מוצדק, כשהוא חיוני לשמירת קיומו של עם ישראל, שלא יתבוללו ויאבדו מן העולם].

הצרות שעבר יעקב - לצורך הצלת כלל ישראל!

יש מאמר חז"ל שתמיד היה קשה לי להבין אותו, אבל לפי מה שאמרנו כאן, הוא מובן מאד.

חז"ל אומרים: "ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו" (שבת פט, ב). כלומר: גזרת "גַר יִהְיֶה יִרְעָף בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַיִּעֲבְדוּם וְעַנּוּ אֹתָם אֲרָבַע מֵאוֹת שָׁנָה" (בראשית טו, יג) פללה ירידה למצרים בשלשלאות של ברזל, ע"י מדינים או ישמעאלים או גוים אחרים שִׁישְׁבוּ אֶת יַעֲקֹב, ויורידו אותו למצרים "כדרך הגולים, שהרי על פי גזרת גלות ירד לשם" (רש"י שבת שם). אלא שזכותו של יעקב גרמה, שפָּרַט זה בגזרה התבטל, והוא יורד למצרים באופן מכובד. בניו נושאים אותו בנחת למצרים, יחד עם כל המשפחה, ועם כל המקנה והרכוש, "בְּעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ" (בראשית מו, ה).

וקשה לכאורה: הרי אם היו שואלים את יעקב - מה תעדיף, לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל דרך חברון ובאר שבע, מהלך ימים ספורים בלבד, או שימכרו את בָּנָךְ לעבד בגלל שנאת חינם בין בניך - שנאת חינם שהיא שורש כל שנאות החינם בישראל, ושאנו סובלים ממנה עד היום, ושעשרים וּשְׁתַּיִם שנה תסתלק ממך רוח הקודש (ע"י רש"י שם לו לד, ושם מה כז, ובשמונה פרקים לרמב"ם פ"ז), ושתיים עשרה השנים האחרונות של יצחק אביך יעברו עליו כשהוא רואה את בנו בוכה וְאָבֵל (ע"י רש"י שם לה, כט), והכל - כדי שיוסף יהיה מלך במצרים, ויוכל להוריד אותך למצרים בדרך מלכותית. במה היה יעקב בוחר? פשוט שיעקב היה בוחר להיות אסור כמה ימים בשלשלאות ברזל, כדי לחסוך את כל הצרות הנ"ל! איזו מין טובה עושה אפוא הקב"ה ליעקב, כשהוא מסובב את ירידתו למצרים באופן "מכובד", הכרוך בכל כך הרבה צרות?

אבל לפי מה שדברנו, הדברים מובנים היטב. אם יעקב היה מגיע למצרים כשהוא אסור בשלשלאות של ברזל, וכבר מתחילת שהותם של ישראל במצרים הם היו נמצאים במעמד נחות של עבדים - ישראל היו מתבטלים לגמרי כלפי המצרים, ומתבוללים בהם לחלוטין. על ידי שהגיעו למצרים כנסיכים, האח האחד משנה למלך, יעקב בא

יש לבאר, שהאהבה לכל העולם כולו, היא הסבה שה' מביא את הגואל.

"כִּחְתָּן יִכְהֵן פֶּאֶר, וּכְפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ"

הנביא ישעיהו מנבא, מה יאמרו ישראל בזמן הגאולה. וכך הוא אומר: "שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה', תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי, כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יֵשַׁע, מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי. כִּחְתָּן יִכְהֵן פֶּאֶר, וּכְפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ" (ישעיהו סא, י). כך יאמרו ישראל בזמן הגאולה.

וצריך להבין: מדוע יהיו ישראל זקוקים לשני משלים - גם "כִּחְתָּן יִכְהֵן פֶּאֶר", וגם "כְּפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ"? ועוד צריך להבין: למה אצל החתן מתוארת לבישת הבגדים כִּכְהֵן - ככהן שעובד במקדש - ואילו אצל הכלה מתוארת לבישת הבגדים בלשון עֲדִיָּה, שהוא לשון קישוט?

אולי מותר לפרש כך: האשה נוטה מטבעה ללבוש תכשיטים ובגדים יפים. היא לובשת אותם עבור עצמה, כי לבה שמח בהם⁴. לעומת זאת, האיש מטבעו אינו זקוק כל כך לבגדים יפים, ואם הוא לובש בגדים כאלו, הרי זה לא בשביל עצמו, אלא לכבוד הכלה, לשמח בהם את לב הכלה. הכלה לובשת אפוא בגדים יפים בבחינת "עֲדִיָּה" - כקישוט לעצמה - ואילו החתן לובש בגדים יפים בבחינת "בגדי כהונה" - לא לכבוד עצמו, אלא לכבוד הכלה (ככהן, שלא לובש את בגדי הכהונה לכבוד עצמו, אלא לכבוד שמים, לשרת במִקְדָּשׁ).

אומרת אפוא כנסת ישראל כך: אנו לובשים "בְּגָדֵי יֵשַׁע" ושמחים בגאולה משתי סיבות: "כִּחְתָּן יִכְהֵן פֶּאֶר" - לכבוד שמים ולתיקון העולם, ככהן שלובש בגדי כהונה לכבוד ה' ולא לכבוד עצמו - וכן "כְּפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ", שרוצה את התכשיטים לעצמה ולהנאתה. כי רע ומר היה לנו בגלות, ועל כן אנו שמחים בגאולה גם בבחינת "כְּפֹלֶה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ", לצורך עצמנו.

מטרת הגאולה - לקדש את השם

דרך נוספת שחשבתי לפרש את "למען שמו באהבה", היא, שהכונה היא - באהבה לשמו ית'. הרי הקב"ה אוהב את שמו, כמו שאומר הנביא: "וְאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי, לְבִלְתִּי הִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם" (יחזקאל כ, ט). לכן, כדי למנוע את חילול שמו ית', ה' יביא את הגואל, שהרי המצב שבו עם ישראל נמצא בגלות, וסובל, הוא מצב של חילול השם, והגאולה נועדה לקדש את השם - "וְקִדְשִׁיתִי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחֻלָּל בְּגוֹיִם" (שם לו, כג).

הסמ"ג הרי כותב, "כבר דרשתי לגלות ירושלים אשר בספרד ולשאר גלויות אדום, כי עתה שהאריך הגלות יותר מדאי, יש לישראל להבדיל מהבלי העולם, ולא אחוז בחותמו של הקב"ה שהוא אמת, ושלא לשקר לא לישראל ולא לגוים, ולא להטעותם בשום עניין, ולקדש עצמם אף במותר להם, שנאמר: "שְׂאֲרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֲוֹלָה וְלֹא יִדְבְּרוּ כָזָב, וְלֹא יִמְצָא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרָמִית" (צפניה ג, יג). וכשיבוא הקב"ה להושיעם, יאמרו הגוים: בדין עֲשָׂה! כי הם אנשי אמת, ותורת אמת בפיהם! אבל אם יתנהגו עם

אתם", אבל זה לא יהיה המצב הסופי. "אֲחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוֹל", וישראל יירשו את ארץ ישראל, כפי שהבטיח לאברהם, "לְיִרְעֶךָ נְתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת" (בראשית טו, יח). וגם לעתיד לבוא קיימת ההבטחה הזו. כמו שה' הבטיח לישראל לא יתבוללו במצרים אלא יצאו משם ברכוש גדול, כך הבטיח ה' גם לדורות, שלא יהיה מצב שח"ו עם ישראל ישכח לגמרי את האמונה בה', ויתבולל בין האומות. ה' הבטיח, "וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאָרֶץ אֲבִיבָהֶם, לֹא מְאֻסָּתִים וְלֹא גְעֻלָּתִים לְכָלֹתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיהֶם" (ויקרא כו, מד), שבכל דור ודור תהיה לנו משענת, יהיו מסייעים לעבודת ה', כמו שהגמרא אומרת: "לֹא מְאֻסָּתִים - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה; וְלֹא גְעֻלָּתִים - בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול; לְכָלֹתָם - בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר; לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם - בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות; כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיהֶם - לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם" (מגילה יא, א). ה' הבטיח שלא נשאר בלי משענת, וח"ו נתבולל בין האומות. בכל דור ודור תהיה לנו השגחת ה' להחזיק אותנו באמונה.

הנביא גם כן אומר: "וְהִעֲלֶה עַל רוּחְכֶם - הִיוּ לֹא תִהְיֶה, אֲשֶׁר אִתָּם אֲמִרִים נִהְיֶה כְּגוֹיִם, כְּמִשְׁפַּחֹת הָאֲרָצוֹת, לְשֵׁרֵת עֵץ וְאֶבֶן! חַי אֲנִי, נֹאֵם ה' אֱלֹקִים, אִם לֹא בְיַד תִּזְקַח וּבְיָדוֹעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם" (יחזקאל כ, לב-ג). הקב"ה לא יתן שנפרוק עול תורה ומצוות. ה' יעשה הכל כדי שנמשיך להיות עבדי ה'. לא יהיה ח"ו מצב של השתקעות בעמים, שיתבטל העיקר הגדול ששתל אברהם אבינו בעולם. הקב"ה הבטיח על הגאולה העתידה. אם זוכים - תהיה גאולה בזכות, ואם ח"ו לא זוכים - גאולה תהיה על כל פנים³. זה מובטח לנו, שלא יהיה מצב שנתבולל לגמרי בגוים.

למען שמו באהבה

אנו אומרים בתפלת "שמונה עשרה": "וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאֵהָבָה". מה הכוונה "באהבה"? אהבה למי? אפשר לפרש בכמה אופנים. אפשר לפרש - באהבה לאבות. בגלל אהבת ה' לאבות, הוא מביא גואל לבני בניהם. עוד אפשר לפרש - באהבה לבני בניהם (של האבות), או באהבה לגואל. בגלל שה' אוהב את בני בניהם של האבות, או בגלל אהבתו לגואל, שהוא צדיק גדול, יביא ה' גאולה לישראל.

עוד אפשר לפרש, שהכונה היא - באהבה לכל העולם כולו. בגלל שה' אוהב את כל העולם כולו, לכן הוא מביא גאולה לישראל, שהיא גם גאולה ותיקון לכל העולם כולו. הרי המטרה היא שלא רק ישראל יאמינו בה', אלא לתקן עולם במלכות ה', כמו שאומר הנביא: "וְהָיָה בְּאֲחֻרַיִת הַיָּמִים... וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ: לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה', אֶל בֵּית אֱלֹקֵי יַעֲקֹב, וְיָרְנוּ מִדְּרָכָיו, וְנִלְכָה בְּאֲרָחֹתָיו. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וְדִבְרֵי ה' מִירוּשָׁלַם" (ישעיהו ב, ב-ג). א"כ

העולם כולו, השלמת העבודה של האבות הקדושים, ללמד לכל יושבי תבל שיש בורא לעולם, ושצריך לשמוע בקולו. שלמה היה ראוי להמשיך את העבודה הזו של האבות, להביא את העולם כולו להכרה במלכות שמים, אבל הוא נכשל ולא זכה. לכן אנו מחכים עדין למלך המשיח שישלים את עבודת האבות, לתקן את כל העולם במלכות ה'.

חז"ל אומרים: "אָמַרְתָּ לָהּ, ה' אֵתָהּ, טוֹכְתִי בַל עֲלִיָּךְ" (תהלים טז, ב) - אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, החזק לי טובה שהודעתך בעולם! אמר לה: "טוֹכְתִי בַל עֲלִיָּךְ". איני מחזיק טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני תחלה בעולם, שנאמר: "לְקַדְוִשִׁים אָשֶׁר בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשִׁים, וְאֶדְרִיכֵי כָל חֲפָצֵי בָּם" (שם, ג). האבות הקדושים, הם התחילו את העבודה הזו, להודיע את שמי בעולם, ולהם אני מכיר טובה, על שפרסמו אותי בעולם (מנחות נג, א). מה שהאבות התחילו - מלך המשיח יגמור במהרה בימינו. אנו מצדנו צריכים כמובן להשתדל לסייע להביא את המשיח, להוות דוגמא של יושר ושל אמונה ושל יראת שמים, להיות אור לגויים, לא במובן שחושבים, לשלוח חקלאים או תעשיינים לגויים, אלא באמונה. זה האור לגויים שאנו צריכים להפיץ. בזה אנו משלימים את מה שאברהם אבינו התחיל, את מה ש'כמעט קט נעקר' בימי פרעה, ובזכות זה נזכה לראות את אור ה' בעולם בגאולה השלמה במהרה בימינו.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

הגוים ברמאות, יאמרו (הגוים): רָאוּ מַה עָשָׂה הַקֶּבֶ"ה, שִׁבְחָה לְחַלְקוֹ גִּבּוֹרִים וְרַמָּאִים! ... (סמ"ג מ"ע ע"ד. ועי' גם מה שכתב במצוות ל"ת מצוה ב). הגאולה הרי צריכה להביא לקידוש השם בעולם לעיני כל הגוים, ואם נהיה ח"ו עם של רמאים וגזלנים, גם אם יש היתר הלכתי לזה, בכל זאת, הרי הגאולה תהיה ח"ו חילול השם ולא קידוש השם. לכן, אומר הסמ"ג, צריך להמנע מלשקר ולהטעות את הנכרי, גם במקום שמצד ההלכה הדבר מותר.

בזוהר מובא, "ביומי דשלמה מלכא, קיימא סיהרא באשלמותא..." (זוהר ח"ב פה, א), [בימי שלמה המלך, עמדה הלבנה בשלמות]. היינו, שחמשה עשר דורות שמאברהם אבינו עד שלמה המלך⁶ הם כנגד חמשה עשר ימי החודש שבהם הירח מתמלא והולך, ובימי שלמה נוצר מצב של מילוי הלבנה. היה יכול להיות אז תיקון העולם, והיתה יכולה להיות הגאולה. לכן התפקיד של שלמה היה לשאת הרבה נשים נכריות, כדי "לְמַשְׁכֵּן לְדַבְרֵי תוֹרָה, וּלְקַרְבֵּן תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה" (יר' סנהדרין פ"ב ה"ו), ודרכן - לקרב גם את העמים מהן באו אותן נשים להכרה במלכות ה'. למה זה התקלקל ולא יצא לפועל? כי שלמה היה מודע לכך שלמלך ישראל אסור להרבות נשים (ואפילו בנות ישראל כשרות), מן הטעם המפורש בתורה - "וְלֹא יִסּוּר לְכַבֹּד" (דברים יז, יז). וכיון שנצטוו ברוח הקודש להרבות נשים (מהטעם שהסברנו), ראה בזה עדות לכך, שלבו שונה מלב שאר המלכים. "אני ארבה ולא אסור" (סנה' כא, ב). נכשל בתליית הכשרון בעצמו, ולא בעזרת הבורא. כך הסביר מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו' ח"ב עמ' 272-273). לכן נכשל שלמה במשימתו, ובמקום להביא את העולם כולו לתיקון, הביא את עם ישראל לקלקול. הנשים הנכריות המשיכו לעבוד עבודה זרה בירושלים, ומשכו אחריהן גם את ישראל. לכן, מימי שלמה המלך מתחילים חמשה עשר דורות עד חורבן הבית הראשון⁷, כנגד חמשה עשר ימי החודש שבהם הירח מתחסר והולך (זוהר שם). היתה יכולה להיות גאולה כבר בימי שלמה, תיקון לכל

1. התורה הרי מדגישה, כמה קשה היה לישראל במצרים מבחינה זו: "וַיִּגְרַע לֹא תִלְחָץ, וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שמות כג, ט). וזה עוד אחר י מה שעשה יוסף כדי שלא יוכלו לקרוא לאחיו "גולים"!!!
2. ויש גם שתי דעות אחרות בגמ' (בנדרים שם), למה נגזרה על ישראל גזרת גלות מצרים.
3. אלא שישנם חילוקים בין גאולה שבאה בזכות, לגאולה שבאה שלא בזכות, כמבואר בגמ' (סנה' צח, א).
4. לכן, בעוד האנשים צריכים לשמוח ביו"ט בבשר ויין, את הנשים יש לשמח בבגדים יפים (שו"ע או"ח סי' תקכ"ט ס"ב).
5. ועוד טעם אחר כתב שם, שהרי אמרו חז"ל, "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גוים" (פסחים פז, ב). ואם ישראל מתנהגים ברמאות, מי ידבק בהם ??? ...
6. אברהם, יצחק, יעקב, יהודה, פֶּרֶץ, חֲצֹרֹן, רֵם, עֲמִינַדָּב, נַחֲשׁוֹן, שְׁלֵמָא, בועז, עובד, ישי, דוד, שלמה [עי' דהיי"א ב, א-טו].
7. רחבעם (בן שלמה), אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עוזיהו, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמן, יאשיהו, צדקיהו (עי' שמו"ר טו, כו). והנה הדור החמשה עשר אחר שלמה המלך הוא יאשיהו, והיה ראוי החורבן להיות כבר בימיו, אך בגלל צדקותו של יאשיהו נדחה החורבן לימי צדקיהו בנו (עי' בנבואת חולדה הנביאה - מל"ב כב, יב-כ).